

**TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI HUZURIDAGI
ILMIY DARAJALAR BERUVCHI DSc.03/30.01.2021.I.16.03 RAQAMLI
ILMIY KENGASH ASOSIDAGI BIR MARTALIK ILMIY KENGASH**

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

**Qo'lyozma huquqida
UO'K: 338.2:331.101.262(575.1)**

RASULOV SHAVKAT SHAROF O'G'LI

**MILLIY IQTISODIYOTDA ISHCHI KUCHI RESURSLARI
FAOLLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI**

**08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.10 - Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti**

**Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
ilmiy darajasini olish uchun tayyorlangan
DISSERTATSIYA**

**Ilmiy rahbar: iqtisodiyot fanlari
nomzodi, professor: X.S.Asatullayev**

Toshkent – 2024

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I BOB. MILLIY IQTISODIYOTDA ISHCHI KUCHI RESURSLARI FAOLLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	13
1.1. Ishchi kuchi resurslarining iqtisodiy mazmuniga bo‘lgan nazariy qarashlar evolyutsiyasi.....	13
1.2. Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida ishchi kuchi resurslarini shakllantirish mezonlari va o‘ziga xos xususiyatlari.....	24
1.3. Ishchi kuchi resurslari faolligini oshirishning xorijiy davlatlar tajribalari.....	36
Birinchi bob bo‘yicha xulosa.....	47
II BOB. O‘ZBEKISTONDA ISHCHI KUCHI RESURSLARINI TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMI TAHLILI.....	49
2.1. O‘zbekiston Respublikasida ishchi kuchi resurslari bandligiga qaratilgan davlat bandlik siyosati tahlili.....	49
2.2. Ishchi kuchi resurslarining iqtisodiyot tarmoqlari bo‘yicha bandligining joriy holati tahlili.....	57
2.3. Respublikada ishchi kuchiga bo‘lgan talab va taklifga ta’sir etuvchi omillar tahlili.....	68
Ikkinchi bob bo‘yicha xulosa.....	76
III BOB. RESPUBLIKADA ISHCHI KUCHI RESURSLARINI TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘NALISHLARI.....	80
3.1. Respublikada ishchi kuchi resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	80
3.2. Davlatning ishchi kuchi resurslarini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	88
3.3. O‘zbekistonda ishchi kuchi resurslari bandligiga ta’sir etuvchi ko‘rsatkichlar ta’sirini boshqarish jarayonlarini modellashtirish.....	102
Uchinchi bob bo‘yicha xulosa.....	112
XULOSA.....	115
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.....	119

KIRISH

Dissertatsiyamavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahon iqtisodiyotida global beqarorlik, jumladan, Covid-19 pandemiyasi davrida fojiali oqibatlarni yengish va aholi salomatligini tiklash borasida dunyo mamlakatlari uchun ortiqcha ijtimoiy-iqtisodiy xarajatlarni yuzaga keltirdi. Mazkur salbiy ta'sir 2022-2024-yillarda mehnat resurslariga bo'lgan talab taqchilligi kabi muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Jumladan, Xalqaro mehnat tashkilotining "Jahonda bandlik va ijtimoiy himoya istiqbollari: 2023-yilgamo'ljallangan tendensiyalar" nomli hisobotida, joriy yilda global bandlik o'sish darajasi 1,0 foizni tashkil etishi prognoz qilinmoqda. Dunyo bo'ylab ishsizlar soni ko'rsatkichi esa 208 millionga yetishi hamda global ishsizlik darajasi 5,8 foizga ortishi kutilmoqda. Bunday salbiy tendensiyaning kutilishi ko'p jihatdan yuqori daromadli rivojlangan mamlakatlarda ishchi kuchi taklifining qisqarishi bilan bevosita bog'liq"¹. Bu o'z navbatida ishchi kuchi resurslariga bo'lgan talabni qondirish bo'yichamavjud kamchilik va muammolar yechimini ishlab chiqish, iqtisodiy o'sish sifati parametrlariga ishchi kuchi resurslarining statistik bog'liqligini aniqlash asosida iqtisodiy-ijtimoiy holatga ta'sirini baholash muhim vazifalardan hisoblanadi.

Jahondagi global ijtimoiy-iqtisodiy beqarorlik sharoitida milliy iqtisodiyotda ishchi kuchi resurslari faolligini oshirishning nazariy asoslarini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Aholi soni dinamikasining jamiyat iqtisodiy farovonlik darajasiga ta'siri, zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida ishchi kuchi resurslarini shakllantirish mezonlarini takomillashtirish, ishchi kuchi resurslari faolligini oshirish, ishchi kuchi resurslari bandligiga qaratilgan davlat bandlik siyosati samaradorligini oshirish, iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha ishchi kuchi resurslari samarali bandligini ta'minlash, ishchi kuchiga bo'lgan talab va taklifga ta'sir etuvchi omillarni baholash, ishchi kuchi resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llarini aniqlash, mazkur jarayonlarni modellashtirish

¹ https://www.ilo.org/moscow/news/WCMS_865541/lang--ru/index.htm. Экономический спад может вынудить работников соглашаться на менее качественные рабочие места.

hamda uzoq muddatgamo'ljallangan dasturlarni ishlab chiqishning amaliy jihatlarini tadqiq etish hamda istiqbolda ishchi kuchi resurslarini faolligini oshirishga qaratilgan ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish bu boradagi ilmiy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi.

Yangi O'zbekistonda jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining eng muhim makroiqtisodiy yo'nalishi sifatida aholining ish bilan bandligini ta'minlash va ishchi kuchi resurslari iqtisodiy faolligini oshirish bo'yicha tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini yaratishga alohida e'tibor qaratilgan bo'lib, iqtisodiyotda alohida ahamiyatga ega. 2022-2026-yillarda Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida ishchi kuchi resurslarini iqtisodiy faolligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy "...faol" modelini joriy etish, uni aholi muammolarini bevosita hal qilish hamda hududni rivojlantirish uchun zarur resurs va imkoniyatlar bilan ta'minlash", "aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish masalalari" asosiy vazifa sifatida belgilangan². Iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlar jarayonida ishchi kuchi resurslari iqtisodiy faolligini oshirish muammolarini tadqiq etishning dolzarbligi birinchi navbatda, mazkur tushunchaning evolyutsion qarashlari va konseptual yondashuvlarini ham nazariy va amaliy jihatdan yondashish hamda pandemiya davrigacha va undan keyingi real ijtimoiy hayotga bevosita bog'langan holda tadqiq qilishni taqozo etadi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 25-iyuldagi 09/23/307/0519-son "O'zbekiston Respublikasi kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi huzuridagi hunarmandchilik va kasanachilikni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 16-noyabrdagi 07/23/366/0854-son "Aholini kichik va o'rta biznesga keng jalb qilishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida", 2021-yil 11-fevraldagi PF-6277-son "Kam ta'minlangan oilalargamoddiy yordam ko'rsatish

² Lex.uz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni.

hamda kambag‘allik bilan kurashish ko‘lamini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”, 2020-yil 26-martdagi PF-5975-son “Iqtisodiyotni rivojlantirish va kambag‘allikni qisqartirishga oid davlat siyosatini tubdan yangilash chora-tadbirlari to‘g‘risida”, 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmonlari, 2022-yil 30-avgustdagi PQ-366-son “Norasmiy bandlik ulushini qisqartirish hamda mehnat resurslari balansini zamonaviy yondashuvlar asosida shakllantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”, 2021-yil 28-apreldagi PQ-5094-son “2021-yilda yangi ish o‘rinlarini tashkil etish va aholi bandligiga ko‘maklashish bo‘yicha davlat dasturi to‘g‘risida”, 2021-yil 11-avgustdagi PQ-4804-son “Kambag‘al va ishsiz fuqarolarni tadbirkorlikka jalb qilish, ularning mehnat faolligini oshirish va kasb-hunarga o‘qitishga qaratilgan hamda aholi bandligini ta‘minlashga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”, 2021-yil 27-martdagi PQ-5041-son “Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish dasturlari doirasida amalga oshiriladigan qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”, 2018-yil 21-iyuldagi PQ-3877-son “Tashqi moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiyalash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarorlari vamazkur faoliyatga tegishli boshqame‘yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda ushbu dissertatsiya tadqiqoti muayyan darajada xizmat qiladi.

Tadqiqotning respublika fan va texnologiyalar rivojlanishining ustuvor yo‘nalishlarigamosligi. Tadqiqot ishi respublika fan va texnologiyalar rivojlanishining I. “Demokratik va huquqiy jamiyatni ma‘naviy-axloqiy vamadaniy-ma‘rifiy rivojlantirish, innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish” ustuvor yo‘nalishiga muvofiq bajarilgan.

Muammoning o‘rganilganlik darajasi. Bozor munosabatlari sharoitlarida iqtisodiyotni rivojlantirishning maqbul strategiyasini shakllantirishning tarkibiy qismi hisoblangan aholining ish bilan bandligini ta‘minlash hamda mehnat resurslari faolligini oshirish masalalari S.Jukov, P.Juravlev, J.M.Keyns, A.Kokina, K.Makkonnell, R.Mumladze, Yu.Odegov, Rudenko, A.Rofe, L.Sbitova, A.Smit kabi olimlar tomonidan o‘rganilgan³. Mazkur tadqiqotlarda asosan ishchi kuchi

³ Жуков С., Резникова О.В. Центральная Азия в социально-экономических структурах современного мира. -

resurslari, ularning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati, ishchi kuchi resurslarini shakllantirishning tasnifi, mehnat resurslari bandligining asosiy turlari va shakllari, aholining mehnat migratsiyasi, ish bilan ta'minlashni tartibga solish, aholi ish bilan bandligining iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha taqsimlanishi kabi nazariy-uslubiy jihatlarini ishlab chiqilgan.

O'zbekiston Respublikasida ushbu yo'nalishdagi muammolarning nazariy asoslarini o'rganish va yechimlarini aniqlash bo'yicha tadqiqotlar olib borgan yetakchi olimlar qatoriga Q.X. Abdurahmonov, H.P. Abulqosimov, Sh.Sh. Shodmonov, B.X. Umurzakov, G.Q. Abdurahmonova, T.T. Jo'rayev, U.V. G'ofurov, M.X. Ashurova, Sh.R. Xolmo'minov, N.Q. Zokirova, D.A. Ortiqova, D.Rahimova va boshqalarni kiritish mumkin⁴. Ularning ilmiy ishlarida aholini ish bilan bandligini oshirish masalasi nazariy va amaliy jihatdan tadqiq etilgan. Shu bilan birga, olib borilgan tadqiqotlar natijasida mamlakatimiz hamda xorijiy olimlar va amaliyotchilar ilmiy ishlarida ishchi kuchi resurslarining samarali ish bilan bandligi tarkibiga yetarlicha e'tibor berilmaganligi tadqiqot mavzusining dolzarbligi, uning maqsadi, asosiy vazifalarini to'g'ri aniqlashga imkon yaratdi.

Mazkur tadqiqot ishida tanlangan muammoning dolzarbligi, iqtisodiy adabiyotda yetarlicha tadqiq etilmaganligi, kutilayotgan ilmiy natijalarni ilmiy-amaliy ahamiyatga egaligi ushbu mavzuni tadqiqot obyekti sifatida tanlashga asos bo'ldi.

Москва: Московский общественный научный фонд, 2001; Журавлев П. Управление человеческими ресурсами: опыт индустриально развитых стран. – М: ЭКЗАМЕН, 2005; Кейнс Дж. Общая теории занятости, процента и денег. – М.: 1978; Кейнс Дж. Общая теории занятости, процента и денег. – М.: 1978.; Кокина А.Я. Экономика труда. Учебник. - М.: Магистр, 2010. – 293 стр.; Кокина А.Я. Экономика труда. Учебник. - М.: Магистр, 2010. – 293 стр.; К.Р.Макконел, С.Брю. Экономикс: принципы, проблемы и политика. /Перевод с англ. –М.: ИНФРА-М, 2006. -940 с.; Мумладзе Р.Г. Экономика и социология труда: учебник / под общ ред Р.Г. Мумладзе. – 2-е изд., стер. - М.: КНОРУС, 2007.; Одегов Ю.Г. Экономика труда: Учебник — М.: Волтерс Клувер, 2011. - 768 с.; Руденко Г.Г. Специфика положения молодежи на рынке труда / Г.Г. Руденко, А.Р. Савелов // Социологические исследования. - 2002.; Рофе А. Экономика и социология труда. - М.: МИК, 2004; Сбытова Л. Структура занятости и эффективность производства. - М.: Наука, 1982; Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Наука, 1993.

⁴ Абдурахмонов Қ.Х. Меҳнат иқтисодиёти ва социологияси. Дарслик. – Т.: Фан ва технология, 2012. – 388 б.; Абулқосимов Х.П. Иқтисодиётда инсон омили: шаклланиши, амал қилиши ва фаоллашуви. Монография. – Т.: Академия, 2006. – 346 б.; Умурзаков Б.Х., Рахимов М. Меҳнат муносибатлари ва менталитет. - Т.: Ўзбекистон, 2005.; Холмўминов Ш.Р. Меҳнат бозори иқтисодиёти. – Т.: ТДИУ, 2004. – 202 б.; Зокирова Н.К. Социально-трудовые отношения: международный и национальные аспекты. - Т.: Фан, 2008. – С. 88.; Артыкова Д.А. Формирование занятости населения в Республике Узбекистан. – Т.: Фан, 2005.

Dissertatsiyamavzusining dissertatsiya bajarilgan oliy ta'lim muassasasining ilmiy tadqiqot ishlari bilan bog'liqligi. Dissertatsiya tadqiqoti Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti ilmiy-tadqiqot ishlari rejasiga muvofiq ilmiy loyiha doirasida bajarilgan.

Tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida ishchi kuchi resurslari faolligini oshirish qonunlarini aniqlash hamda ularning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy taklif va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari:

ishchi kuchi resurslarining iqtisodiy mazmuniga bo'lgan nazariy qarashlar evolyutsiyasini tadqiq etish;

zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida ishchi kuchi resurslarini shakllantirish mezonlari va o'ziga xos xususiyatlarini ko'rsatib berish;

ishchi kuchi resurslari faolligini oshirishning xorijiy davlatlar tajribalarini o'rganish;

O'zbekiston Respublikasida ishchi kuchi resurslari bandligiga qaratilgan davlat bandlik siyosati tahlilini amalga oshirish;

ishchi kuchi resurslarining iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha bandligining joriy holatini tahlil qilish;

respublikada ishchi kuchiga bo'lgan talab va taklifga ta'sir etuvchi omillar tahlilini amalga oshirish;

respublikada ishchi kuchi resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llarini aniqlash;

davlatning ishchi kuchi resurslarini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlarini aniqlash.

O'zbekistonda ishchi kuchi resurslari bandligiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar ta'sirini boshqarish jarayonlarini modellashtirish, uzoq muddatgamo'ljallangan dasturlarni ishlab chiqishning amaliy jihatlarini tadqiq etish hamda istiqbolda ishchi kuchi resurslari faolligini oshirishga qaratilgan ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqish.

Tadqiqotning obyekti bo'lib, O'zbekiston Respublikasi milliy iqtisodiyotida ishchi kuchi resurslari faolligini oshirishga qaratilgan bandlik faoliyati hisoblanadi.

Tadqiqotning predmeti bo'lib, ishchi kuchi resurslari faolligini oshirish jarayonida yuzaga keladigan ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar majmui hisoblanadi.

Tadqiqot usullari. Dissertatsiyada umumlashtirish, guruhlashtirish, abstrakt-mantiqiy fikrlash, prognozlashtirish, kompleks tahlil hamda sifatli tahlil bilan miqdoriy tahlilni birgalikda olib borish asosida tendensiyalarga baho berish kabi usullardan foydalanilgan.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat:

band bo'lgan ishchi kuchi resurslarining mehnat faolligini oshirishda vaqtincha ishlarni tashkil etish va muvofiqlashtirish, ish izlovchilarni yotoqxon va transport bilan ta'minlash, tezkor buyurtmalar olish va boshqa qo'shimcha xizmatlar ko'rsatishni yo'lga qo'yish jarayonlariga davlat-xususiy sheriklik shartlari asosida tadbirkorlik sub'ektlarini keng jalb etish taklifi asoslangan;

mehnatga layoqatli aholi va iqtisodiy faol bo'lmagan aholi qatlami uchun "barcha uchun ish" tavsifiga ko'ra "Mening ishim" buyurtmalar birjasi onlayn maydonini ishga tushirish orqali ishchi kuchi resurslari faolligini oshirish taklifi asoslangan;

ishchi kuchi resurslarini malakasi jihatidan tabaqalashtirish asosida tarmoq, hudud va korxonalar kesimidagi faolligining erishilgan optimal me'yorlarni belgilash hamda har bir toifa bo'yicha mavjud iqtisodiy faollikni o'zaro taqqoslash orqali yanada kuchaytirish borasidagi imkoniyat va zaxiralarni aniqlash taklifi asoslangan;

O'zbekistonda iqtisodiyotda band aholi sonining o'zgarishiga endogen va ekzogen omillarning ta'sirini ifodalovchi ekonometrik modellar asosida 2026-yilga qadar prognoz ko'rsatkichlari ishlab chiqilgan.

Tadqiqotning amaliy natijasi quyidagilardan iborat:

ishchi kuchi resurslari kategoriyasiga ta'sir etuvchi iqtisodiy qonunlarni tahlil etish asosida aniqlik kiritilgan;

ishchi kuchi resurslari iqtisodiy faolligini oshirish va ular bandligini tartibga solishning respublika, mintaqa va korxonalar darajasidagi rivojlanish strategiyasi modelini yaratish taklif etilgan;

zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida ishchi kuchi resurslarining shakllanishi mezonlari va o'ziga xos xususiyatlari ochib berilgan;

ish bilan band bo'lgan aholi sonining kamayishi, iqtisodiyot tarmoqlarida ish bilan bandlik tarkibining jiddiy ravishda o'zgarishi ish bilan norasmiy bandlik ko'lamlarining kengayishida o'z ifodasini topishi asoslangan.

Tadqiqot natijalarining ishonchliligi. Tadqiqot natijalarining ishonchliligi tahlil jarayonida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Byudjetdan tashqari Pensiya jamg'armasining rasmiy ma'lumotlaridan foydalanilganligi, ishda qo'llanilgan yondashuv va usullarning maqsadga muvofiqligi va ilmiy asoslanganligi, keltirilgan xulosa, taklif va tavsiyalarining vakolatli tashkilotlar tomonidan amaliyotga joriy qilinganligi bilan belgilanadi.

Tadqiqot natijalarining ilmiy va amaliy ahamiyati. Tadqiqot natijalarining ilmiy ahamiyati tadqiqot jarayonida olingan ilmiy taklif va tavsiyalardan ishchi kuchi resurslarini shakllanish manbalarining tasnifiy xususiyatlari, ishchi kuchi resurslarining faolligini oshirish, ishchi kuchi resurslaridan samarali foydalanishda davlatning mavjud vositalaridan samarali foydalangan holda kamaytirish hamda milliy dasturlarni ishlab chiqish, maxsus ilmiy-tadqiqot ishlarida manba sifatida foydalanish mumkinligi bilan belgilanadi.

Dissertatsiyaning amaliy jihati unda ochib berilgan ishchi kuchi resurslarini samarali faoliyatining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmidan ishchi kuchi resurslarining faolligini oshirishda, shuningdek, ishlab chiqilgan ilmiy taklif va amaliy tavsiyalardan O'zbekiston Respublikasi Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi, Statistika agentligi va boshqa davlat boshqaruvi organlari uchun tahliliy tavsiyalar tayyorlashda, oliy o'quv yurtlarida o'qitiladigan "Iqtisodiyot nazariyasi"

va “Ijtimoiy siyosat” fanlarining ishchi-o‘quv dasturlarini takomillashtirish va talabalarga ta’lim berish jarayonida foydalanish mumkinligi bilan belgilanadi.

Tadqiqot natijalarining joriy qilinishi. O‘zbekistonda zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida ishchi kuchi resurslari faolligini oshirish qonunlarini aniqlash hamda ularning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy taklif va amaliy tavsiyalar asosida:

band bo‘lgan ishchi kuchi resurslarining mehnat faolligini oshirishda vaqtincha ishlarni tashkil etish va muvofiqlashtirish, ish izlovchilarni yotoqxon va transport bilan ta’minlash, tezkor buyurtmalar olish va boshqa qo‘shimcha xizmatlar ko‘rsatishni yo‘lga qo‘yish jarayonlariga davlat-xususiy sheriklik shartlari asosida tadbirkorlik sub’ektlarini keng jalb etish taklifi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 28-apreldagi PQ-5094-son “2021-yilda yangi ish o‘rinlarini tashkil etish va aholi bandligiga ko‘maklashish bo‘yicha davlat dasturi to‘g‘risida”gi Qarorida o‘z aksini topgan (O‘zbekiston Respublikasi kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligining 2023-yil 2-noyabrdagi №04/00-01/25-996-son ma’lumotnomasi). Natijada aholining o‘z mutaxassisligi bo‘yicha ish bilan ta’minlashga qadar davlat-xususiy, yoshlar va xotin-qizlar o‘rtasida frilanserlik faoliyatini keng rivojlantirish, maktabning yuqori sinflaridanoq kasbga o‘rgatish tizimini joriy etish, yosh mutaxassislarning xalqaro mehnat bozorida intellektual ishchi kuchi sifatida kasbiy ko‘nikmalarini xalqaro elektron platformalar orqali namoyon qilish, oliy ta’lim muassasalarida dasturlar va fondlarni shakllantirish, yoshlar tadbirkorlik klasterlari va konsalting xizmatlarini tashkil etish tadbirlarini ishlab chiqish imkonini yaratgan;

mehnatga layoqatli aholi va iqtisodiy faol bo‘lmagan aholi qatlami uchun “barcha uchun ish” tavsifiga ko‘ra “Mening ishim” buyurtmalar birjasi onlayn maydonini ishga tushirish orqali ishchi kuchi resurslari faolligini oshirish taklifi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 28-apreldagi PQ-5094-son “2021-yilda yangi ish o‘rinlarini tashkil etish va aholi bandligiga ko‘maklashish bo‘yicha davlat dasturi to‘g‘risida”gi Qarorida o‘z aksini topgan (O‘zbekiston Respublikasi kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligining 2023-yil

2-noyabrdagi №04/00-01/25-996-son ma'lumotnomasi). Natijada respublikada o'z ishini yo'qotgan mehnatga layoqatli va iqtisodiy faol bo'lmagan aholi qatlami, ishsizlar, ayniqsa, ayollar, yoshlar, talabalar, nogironligi bo'lgan shaxslar uchun ishlar, masofadan turib bajariladigan ishlar, uyda bajariladigan ishlar, kasanachilik ishlari, frilanserlik faoliyati, ish grafiklari, talab etiladigan malaka darajasi, ish haqi miqdori kabi ma'lumotlar elektron portfelini yaratish imkoniyatini bergan;

ishchi kuchi resurslarini malakasi jihatidan tabaqalashtirish asosida tarmoq, hudud va korxonalar kesimidagi faolligining erishilgan optimal me'yorlarni belgilash hamda har bir toifa bo'yicha mavjud iqtisodiy faollikni o'zaro taqqoslash orqali yanada kuchaytirish borasidagi imkoniyat va zaxiralarni aniqlash taklifi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 28-apreldagi PQ-5094-son "2021-yilda yangi ish o'rinlarini tashkil etish va aholi bandligiga ko'maklashish bo'yicha davlat dasturi to'g'risida"gi Qarorida o'z aksini topgan (O'zbekiston Respublikasi kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligining 2023-yil 2-noyabrdagi №04/00-01/25-996-son ma'lumotnomasi). Ushbu taklifning joriy qilinishi oliy va professional ta'lim bilan qamrab olinmagan yoshlarni ish bilan ta'minlash, yoshlar va xotin-qizlar o'rtasida frilanserlik faoliyatini keng rivojlantirish, maktabning yuqori sinflaridanoq kasbga o'rgatish tizimini joriy etish, yosh mutaxassislarning xalqaro mehnat bozorida intellektual ishchi kuchi sifatida kasbiy ko'nikmalarini xalqaro elektron platformalar orqali namoyon qilish, oliy ta'lim muassasalarida dasturlar va fondlarni shakllantirish, yoshlar tadbirkorlik klasterlari va konsalting xizmatlarini tashkil etish tadbirlarini ishlab chiqish imkonini yaratgan;

O'zbekistonda iqtisodiyotda band aholi sonining o'zgarishiga endogen va ekzogen omillarning ta'sirini ifodalovchi ekonometrik modellar asosida 2026-yilga qadar ishlab chiqilgan prognoz ko'rsatkichlaridan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni orqali ishlab chiqilgan "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining 4-"Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish va inson kapitalini rivojlantirish" yo'nalishini ishlab chiqishda foydalanilgan (O'zbekiston

Respublikasi kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligining 2023-yil 2-noyabrdagi №04/00-01/25-996-son ma'lumotnomasi). Ushbu taklifning joriy qilinishi mamlakatda aholi qatlami ayniqsa imkoniyati cheklangan va nogironligi bo'lgan shaxslarning bandligini 3 baravar oshirish, norasmiy ishlayotgan 2,5 million nafar fuqaroning bandligini legallashtirish va shu orqali 2026-yil yakuniga qadar kambag'allikni kamida 2 baravarga qisqartirishga xizmat qilishi asoslangan.

Tadqiqot natijalarining aprobatsiyasi. Tadqiqot natijalari 13 ta ilmiy-amaliy anjumanlarda, jumladan, 4 ta xorijiy, 5 ta xalqaro, 4 ta respublikamiqyosidagi ilmiy-amaliy konferensiyalarda muhokamadan o'tkazilgan.

Tadqiqot natijalarining e'lon qilinishi. Dissertatsiyamavzusi bo'yicha jami 6 ta ilmiy ish, shu jumladan, O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasining doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlarda 20 tamaqola va xorijiy jurnallarda 3 tamaqolalar nashr etilgan.

Dissertatsiyaning tuzilishi va hajmi. Dissertatsiya ishi kirish, uchta bob, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxatidan tarkib topgan. Dissertatsiya hajmi 127 betni tashkil etgan.